

Četrty dan je bil mraz tako hud, da Praskovija ni mogla stopiti z voza. Prenesli so jo v karstno, nekako krčmo za potnike, sredi samote. Najmanj trideset vrst naokoli ni bilo nobene naselbine. Vozniki so opazili, da ji je zmrznilo lice in so jo skrbno začeli drgniti s snegom. Vmes pa so sklenili, da je ne smejo peljati naprej. Dopovedovali so ji, da se podaja v smrtno nevarnost, če pozimi potuje brez pravega kožuha in pa v tak živ mraz, ki lahko še huje pritisne.

Bridko je zajokala. Saj vendar ni imela upanja, da bi še kdaj dobila tako ugodno priliko. Z vozniki je potovala urno, varno in prav nič težko. Oskrbnikom samotne krčme pa tudi ni bilo všeč, da bi jim bila v nadlego.

Stisnila se je v kot in se prepustila bolečini. Lahka pot in varno spremstvo do Jekaterinburga, ah, vse je šlo po vodi.

Njena žalost je ganila voznike. Zbrali so torej denar za ovčji kožuh, ki je bil takrat v Sibiriji za pet rubljev naprodaj. A kje naj v tem mrazu staknejo kožuh, ki bi bil naprodaj! Kožuh je v tem času v Sibiriji nenadomestljiv. Nekemu dekletu so ponujali sedem rubljev, pa jih je odklonila.

V taki zagati je svetoval mlad voznik, kako si lahko pomagajo.

»Posojajmo dekletu izmenoma svoje kožuhe! Vsako vrsto drug! Še bolje, jaz ji ga posodim za celo pot in potem se bomo mi vrstili med seboj!«

(Dalje prihodnjič.)

Venceslav Winkler:

Romanje zlatega Jezuščka.

Legenda v treh dejanjih.

(Dalje.)

Tone, Mihec, Drejček: Tako je. Najlepša je.

Stanko (zamišljeno): Bog ve, kje je tako zeleno drevo?

Lojze: I kje! Tam zunaj jih je polno.

France: Na kmetih.

Tone: No ja, na kmetih.

France: Seveda, kako bi bila drugod. Prava drevesa so samo tam zunaj.

Lepo mora biti tam.

Peter: Saj ste tam doma, boš že vedel, kako je.

France: Kdaj smo že bili tam! Mislim, da sem že vse pozabil.

Peter: Jaz sem bil lani. Nič mi ni bilo všeč. Same rože in trava. Pa njive in gozdovi. Strojev nimajo nikjer nič.

Lojze: Kaj stroji! Samo, da so rože.

Peter: Tudi rož se hitro naješ.

France: Vendar mora biti lepo. Tako kot je v knjigah pisano. Lepa bela cesta, ob straneh drevje. Potem zeleni travniki in rože in njive z žitom. Potem vas s hišami, ki imajo rdečo streho in zelene oknice. Pa studenec sredi vasi.

Peter (zamolklo): Saj tako približno je. Samo ljudje, ljudje...

France: Ljudje so dobri. Saj morajo biti dobri, če v takih lepih krajih živijo.

Tone: Ljudje pa že niso dobri. Z bičem te naženejo, če odtrgaš kako rožo.

France: Tudi oni imajo radi rože.

Lojze: Ko bi šli tja!

Peter: Saj ste tam doma, kar pojdite!

Lojze: Ne, Peter, ko bi šli vsi. Za en dan. Zjutraj bi šli, zvečer pa bi se vrnili.

Peter: Zjutraj moram raznašati časopise.

Tone: Jaz tudi. Zjutraj ni časa.

Drejček: Pa saj je tudi tukaj lepo. Samo znati je treba.

France: Lepo je že, ampak rož ni in polja in travnikov.

Mihec: Pa mora biti res lepo takole poleti v takih krajih.

Peter: Še ti začni!

Mihec: Saj nisem nič rekel. Ampak orglice zmeraj pojejo v takih krajih, kjer solnčece sije. Pa ne bom več igral.

Peter: Kakor hočeš. Bomo pa samo peli.

Mihec: Kričali. Saj ne znate več peti.

Peter (jezno): Dobro, bomo pa kričali. Glavno je, da se nekaj sliši. Bomo pa kričali.

Mihec: Jaz bom šel pa po svetu.

Tone: Kam pojdeš, revež?

Mihec (vstane): Po svetu. France je pravil, da je tam zunaj lepo. Zakaj bi ne šel pogledat. Saj ni daleč. Veste, tam zunaj bom lahko zaigral. Vse bo vriskalo, tako bodo pele orglice.

Peter: Nikamor ne pojdeš!

Mihec: Saj nisi moj oče, da bi mi ukazoval. In še oče bi mi ne branil. Pojdem.

Drejček, Tone, Peter (ga obstopijo): Nikamor!

Mihec (jih odrine): Kdo bo ukazoval? (Skoči na sredo odra.) Pojdem in pojdem. Kdo bo šel z menoj?

Tone: Nikogar ni.

Lojze: Jaz grem!

France: In jaz tudi!

Peter: Sami jokavci bodo šli. To bo lepa družba!

Mirko: Vsi pojdemo. Janez tudi, Stanko tudi, jaz tudi. Tako bo prav.

Mihec: To bo lepo! Juhuhu! (Zavriska in zaigra na orglice.)

Peter (zamahne zaničljivo z roko): Otroci! (Jim obrne hrbet.)

France: Kakšni otroci?

Peter: Otroci ste. Kaj se jeziš? Poprej niste imeli korajže. Ali se bomo zdaj topli? (Obe gruči se strneta. Na levi strani Peter s Tonetom in Drejčetom, na drugi strani France, Lojze, Mirko, Janez in Stanko. Mihec stoji nekoliko zadaj med obema gručama, igra na orglice in poskakuje.)

Lojze: Toplji se ne bomo. Se res ne izplača.

Tone: Pa če bi se radi, smo pripravljeni. Čeprav je vas več.

France: Nikoli se nismo in tudi danes se ne bomo. Ven pa pojdemo in Mihec bo šel z nami.

Mihec (neha igrati): Seveda. Kar korajžo.

(Boris in Drago prideta iz ozadja.)

Boris: Oho, tukaj je pa lepo! Tukaj se pa tepejo.

Drago: Le počakaj, bova videla. (Se ustavita. Medtem vsi spustijo palice in se obrnejo k njima.)

Peter: Kaj bosta videla? Kaj mislita, da je tukaj cirkus?

Boris: Saj se tepete!

Tone: Kdo vaju je pa klical? Naprej ali pa nazaj. Tukaj je naša cesta.

Vsi: Tako je! Naša cesta!

Drago: Lažete! Kje pa je to zapisano?

France: Pusti pisarije! Naprej pojdi, da se bomo lahko pogovarjali.

Boris: Nič! Nalašč ostaneva tukaj. Ravno tukaj na sredi se bova ustavila.

Tukaj bova ostala.

Drago: Ravno na sredi.

Tone: Na sredo mi pljuvamo. Proč! (Vzdigne palico.)

Lojze (stopi k njemu): Ne tepi! Saj bosta šla tudi tako.

Boris: Ne bova šla. Prav tako pravico imava kot vi. Še večjo. Naš oče je bogat.

Peter: Pa če bi imel tudi zlato hišo, vaju še zmeraj lahko zapodimo.

Drago: Očetu bom povedal.

Boris: Le kaj se kregate. Lepo naprej se igrajte, midva bova pa gledala.

Mirko: Mi se ne igramo.

Boris: Saj ste se topli. Kar naprej dajte, bova videla, kdo bo zmagal.

Peter: Ali bi rada gledala? Kaj mislita, da smo komedijontarji? Kadar se mi stepemo, se stepemo zares.

Drago: Kako pa je to?

France: Tako, da boli. Kako bi bilo drugače?

Boris: Pa se dajte zares.

Tone: Prav zares sta neumna. Kaj pa iščeta pri nas.

Drago: Nič.

Tone: Zato pa pojdita. Ali pa mi pojdemo.

Boris: Kar pojdite! Midva ostaneva.

Peter (pljune v roke): Dajmo jih!

Tone: Tako je! Le po njih!

France: Proč z naše ceste!

Vsi: Proč z naše ceste! Dajte jih! Proč! Proč! (Vse se drenja okoli Borisa in Draga. Palice dvigujejo in kriče vsevprek.)

Drago: Očetu povem! (Se umikata proti ozadju. Gruča gre za njima in kriči.)

Tone: Proč z naše ceste! Proč!

Peter: Tukaj smo mi doma!

Mihec (poskakuje in igra na orglice).

Lojze: Samo ne tepite! Pustite ju, da odideta.

Peter: Saj že gresta! (Zmeda, krik, nekdo joka.)

Gospod Frenk (se prikaže v ozadju): Kaj pa je to?

Boris in Drago (skočita k njemu): Ata! Ata! Toplji so naju.

Peter (predrzo): Nikogar nismo toplji.

Gospod Frenk: Pobalini beraški! V prisilno delavnico vas bom spravil, da boste dali mir poštenim ljudem. Sram vas bodi! (Fantje se počasi umikajo in navidezno malomarno sedajo na svoja mesta.)

Boris: Smejejo se, ata!

Gospod Frenk: Bom videl, če se bodo dolgo smejali. Čas je že, da se ta sodrga ukroti. Policaja bom poslal nad nje, potem bodo mirovali. Pojdimo! (Odide z Dragom in Borisem.)

Peter (počasi vstane): Kaj pa zdaj? Če pride res policaj?

Lojze: Saj gremo proč.

Peter: Kam?

Lojze: Proč. Na kmete. Tja, kjer so bele ceste in travniki in zelena drevesa.

Tone: Saj res, tam ni policaja.

France: Tam je lepo. Ampak lačni bomo.

Mihec: V gozdovih so jagode. Kruha pa tudi doma nimamo.

Peter: In kdo ve za pot?

Lojze: Saj res, kdo nas bo vodil, na to smo pozabili.

Jezušček (počasi iz ozadja): Jaz vas bom vodil, jaz vam bom pokazal pot.
 Vsi (se začudijo): Ti? Kdo pa si?
 Peter (stopi bliže): Kdo si?
 Jezušček: Vaš bratec. Povsod sem doma. Dobro vem, kje je lepo.
 Peljal vas bom, kamor boste hoteli.
 Tone: Če nas boš varal...
 Jezušček: Ne bojte se. Vem za lepe kraje. Vem tudi za grde. Vodil vas bom samo mimo lepih. Samo palice vzemite s seboj, da bomo vsi enaki, vsi romarji. (Jezušček je oblečen kot ostali dečki, samo haljo ima ogrnjeno preko ramen.)
 France: Saj imamo palice.
 Jezušček: In kam hočete, da bi šli?
 France: Tja, kjer so travniki in gozdovi in drugačen zrak kot tukaj. In rože morajo biti.
 Lojze: Tam bomo za večno ostali.
 Jezušček: Za večno, pravite?
 Lojze: Za večno. Pelji nas kam, da se nam ne bo treba vrniti.
 Jezušček: V take kraje vas bom povedel, da boste zadovoljni.
 Peter: Samo proč iz Tesne ulice, proč od gospoda Frenka!
 Jezušček: Pustite gospoda Frenka. Vsakdo zna biti gospod, malokdo hlapec.
 Tone: Kdo pa si ti?
 Jezušček: Spoznali me boste, ko pridemo do konca.
 Mihec: Pojdimo, pojdimo!
 Jezušček: Ali ste pripravljeni?
 Vsi: Pripravljeni, pripravljeni!
 Jezušček (ulica se nenadoma zasveti v močni luči. Vsi za hip osupnejo. Jezušček dvigne roko): Za menoj, če ste pripravljeni! Šli bomo po skalah in hribih, toda lepo bo. Na koncu pride najlepše. (Luč ugasne. Jezušček se obrne in odide počasi v ozadje. Dečki se spogledajo, nato gredo eden za drugim molče za njim. Ko vsi odidejo, nastane počasi tema. Nekaj časa oder prazen, nato prihiti gospod Frenk s sinovoma.)
 Boris: Ni jih več, ata!
 Drago: Odšli so!
 Gospod Frenk: Kam?
 Boris: Saj sem rekel, da so bili tisti!
 Drago: Lahko jih še dohitimo!
 Gospod Frenk: Naprej! (Hitro v ozadje.)
 (Zastor hitro pade.) (Nadaljevanje.)

Sojatoslav:

Za Krimom.

*Za Krimom, za Krimom na severni strani
 blestijo se dvorci v veseli Ljubljani.*

*Za Krimom, za Krimom so bele gore,
 čez gore se smejejo v tuj svet ceste.*

*Za Krimom, za Krimom je veliki svet
 brez zime, brez burje, ves v cvetje odet.*

*Po naših nam hribih pa zdravje zori,
 več vredno kot dvorci in tuje poti!*